

Prof. dr hab. Grzegorz Nagórski
Wydział Jazzu i Muzyki Rozrywkowej
Akademia Muzyczna im. Karola Szymanowskiego
w Katowicach

Chorzów 15.03.20223 r.

Zleceniodawca recenzji:

Senat Akademii Muzycznej im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku, uchwała nr. 219/2022 z dnia 19.12.2022 roku, zlecenie podjęte na podstawie art. 221 ust. 5 z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (tekst jednolity Dz. U. z 2020 r. poz. 85 ze zm.)

Dotyczy:

Powołania Komisji habilitacyjnej w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego Panu doktorowi Tomaszowi Sowińskiemu.

Do nadesłanego mi przez Sekretarza Komisji habilitacyjnej pisma sygnowanego datą 16.01.2023 roku, informującego o powierzeniu mi funkcji recenzenta w postępowaniu habilitacyjnym Pana dra Tomasza Sowińskiego została dołączona następująca dokumentacja:

1. Dokumentacja habilitanta
2. Kopia uchwały nr. 219/2022 Senatu Akademii Muzycznej im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku z dnia 19.12.2022 roku w sprawie powołani komisji habilitacyjnej
3. Rachunki

Podstawowe dane o kandydacie

Tomasz Sowiński urodził się roku. Swoją edukację muzyczną rozpoczął w Rzeszowie w Państwowej Szkole Muzycznej I stopnia i kontynuował w Państwowym Liceum Muzycznym im. Karola Szymanowskiego w klasie perkusji, którą ukończył w 1989 roku. Po przeniesieniu się do Gdańska, rozpoczyna studia na Akademii Muzycznej im. Stanisława Moniuszki, którą ukończył w 1995, otrzymując dyplom Magistra Sztuki ze specjalnością – perkusja. W 2017 roku - uzyskał Stopień Doktora Sztuk muzycznych tytuł pracy: „Znaczenie preparowanych i niekonwencjonalnych instrumentów perkusyjnych w muzyce improwizowanej na przykładzie wybranych utworów” na Wydziale Instrumentalnym - Akademii Muzycznej im. St. Moniuszki. w Gdańsku. Od 2005 roku związany jest z Wydziałem Jazzu i Muzyki Estradowej Akademii Muzycznej im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku, gdzie jako nauczyciel akademicki, następnie na stanowiskach: instruktora (od 2012), asystenta (od 2013) oraz adiunkta (od 2017 do teraz) prowadzi klasę perkusji jazzowej.

Ocena autoreferatu

Dr Tomasz Sowiński na początku swojego autoreferatu wymienia wykaz uzyskanych dyplomów, a następnie informacje o dotychczasowym zatrudnieniu. Następnie odnosi się do początków swojej aktywności jako perkusisty jazzowego. Przywołuje, trwającą około dziesięć lat, współpracę z wybitnym saksofonistą Maciejem Sikalą, której owocem był udział w nagraniu trzech autorskich płyt saksofonisty: "The Sheep is found" (2001), "Another One for ... " (2006), oraz „Maciej Sikala Trio (2008). Pierwsze dwa wydawnictwa otrzymały nominacje do nagrody Fryderyka. W tamtym okresie, perkusista współpracował z szerokim gronem artystów, a jego bogata dyskografia liczy około pięćdziesięciu płyt z pośród, których na szczególną uwagę zasługują - "Melisa" Przemysława Dyakowskiego, która uzyskała status Złotej Płyty, oraz "Pearl" zespołu Mania Trio, uhonorowana Fryderykiem w kategorii Fonograficzny Debiut Roku 2010. Inne wybrane albumy z jego udziałem to: Sopot - Hamburg Jazz Quintet - „Sopot - Hamburg Jazz Quintet” (2000), Sławek Jaskulke - „Sławek Jaskulke Trio” (2001), Cezary Paciorek - „, Shalom” (2001), Wojciech Staroniewicz - „,Hand Made” (2002), Piotr Lemańczyk – „,Follow The Soul” (2002), Przemek Dyakowski Jazz

Sextet – „Take it Easy” (2005), Emil Kowalski – „Playing Benny Goodman” (2003), Emil Kowalski – „Kolejdy” (2002), Emil Kowalski/Dariusz Herbasz/Piotr Lemańczyk/Tomasz Sowiński – „Sanktoria” (2001), Larsen/Bukowski/Lemańczyk/Sowiński – „Alone Together” (2004), Ilona Damińska- „Hurry Up” (2009), Jan Ptaszyn Wróblewski – „Kwartet Północny” (Ptaszyn Wróblewski Archiwum – 2003), Andre Ohodlo – „Mayn Kholem” (2003), Trio Mania – „Jazz na Ptak” (2011), Leszek Możdżer – „Tango z Lady M”(2005), Przemek Dyakowski – „Taki it Easy III” (2012), Przemek Dyakowski – „Take it Easy IV Swing” (2015), Marcin Gawdzis – „Shadows of Autumn” (2013) - nominowana do Fryderyków, Leszek Kułakowski – „Looking Ahead” (2014), Dariusz Herbasz – „Joy of Friendship” (2012). Najbliższe doktorantowi są jego płyty autorskie, gdzie występuje „nie tylko jako perkusista, ale także jako kompozytor, aranżer, a przede wszystkim jako twórca wizji muzycznej”. Są to: Tomek Sowiński & The Collective Improvisation Group - "Illustration" nagrana w 2006 roku, Tomek Sowiński & The Collective Improvisation Group - "Synergy" nagrana w 2010 roku oraz Tomek Sowiński - "Collective Quartet" oraz wydawnictwo z 2014 roku – „Amalgation”. Płyty te stanowią przestrzeń do eksperymentów w sferze brzmienia zespołów i odnoszą się do wielkości składu, doboru instrumentów, przeciwstawianiu lub łączeniu instrumentów elektrycznych z akustycznymi (czasami preparowanymi) w zestawieniu z perkusją, spreparowanymi instrumentami perkusyjnymi oraz innymi, zbudowanymi w celu uzyskania poszukiwanego brzmienia przez lidera projektu. Następnie, szerzej odnosi się do płyty duetu Sowiński/Sikała - "Amalgamation", która została wskazana przez habilitanta jako najważniejsze osiągnięcie artystyczne, komentując kolejno wszystkie kompozycje. Następnie wymienia listę artystów, z którymi koncertował i nagrywał: Emil Kowalski, Leszek Możdżer, Zbigniew Namysłowski, Olo Walicki, Kuba Stankiewicz, Piotr Pawlak, Piotr Baron, Tomasz Ziętek, Irek Wojtczak, Darek Herbasz, Przemkiem Dyakowski, Sławek Jaskulke, Piotr Wojtasik, Marcin Gawdzis, Jerzy Małek, Jan Ptaszyn Wróblewski, Janusz Muniakiem, Wojciechem Karolak, Jerzy Duduś Matuszkiewicz, Leszek Kułakowski, Tomasz Szukalski, Piotr Cieślowski, Tadeusz Jakubowski, zespół Miłość, Mikołaj Trzaska, Tomasz Grzegorski, Andrzej Stasiuk, Wojciech Staroniewicz, Rafael Rogiński, Piotr Lemańczyk, Kent Sangster, Ulf Adaker, Andy Middleton, Christoph Titz. W dalszej części autoreferatu habilitant wymienia inne swoje aktywności takie jak: udział w koncertach charytatywnych, zasiadanie w jury „Ogólnopolskiego Przeglądu Młodych Zespołów Jazzowych i Bluesowych” w Gdyni (od 2007 r.), oraz dokonane w ostatnich latach nagrania płytowe. Odnajdujemy tu również listę nazwisk najciekawszych absolwentów jego klasy perkusji.

Ocena Dzieła Artystycznego

Jako swoje osiągnięcie artystyczne habilitant przedstawił płytę CD zrealizowaną w duecie z Maciejem Sikałą i noszącą tytuł „Amalgamation”. Płyta została nagrana w 2017 r. (brak informacji o miejscu nagrania). Całość zrealizowana została w duecie, którego skład tworzą: habilitant na perkusji oraz saksofonista Maciej Sikała na saksofonie tenorowym i sopranowym.

Na płytę „Amalgamation” składa się dziesięć kompozycji (niestety brak informacji dotyczącej autora), zestawione w następującej kolejności:

1. Amalgamation – 8:34
2. Conjecturing – 4:35
3. Quantum Fluktuation – 6:18
4. Grasshopper – 7:43
5. Germination – 5:11
6. Down – Low – 4:10
7. Decoupling – 2:42
8. Jibber - Jabber – 5:04
9. EarWorm – 5:47
10. Probe About – 4:42

1. Utworem otwierającym płytę jest tytułowy – „Amalgamation”. Rozpoczyna go, oparta na motywach, linia melodyczna realizowana przez saksofon tenorowy z towarzyszeniem tomów z użyciem pałek z filcową główką - mallets. Realizowana jest bez ustalonego pulsu. Po trzeciej minucie i trzydziestej sekundzie saksofonista definiuje tempo (ćwierćnuta równa 202 bpm) i określa swingowy puls tej części kompozycji. Partia perkusji, realizowana pałkami, wykorzystuje materiał z początku, jednak po chwili (4:08) dołącza do nowej pulsacji podkreślając swingujący drive tej odsłony utworu. W obu częściach poziom napięcia wzrasta. Dodatkowo w drugiej, mamy do

czynienia z większą aktywnością perkusji i zdecydowaną reakcją na linie saksofonu. Kompozycja kończy się materiałem zaczerpniętym z jej początku.

2. **„Conjecturing”** to drugi utwór na płycie. Utrzymany w wolnym tempie i balladowym nastroju, podobnie jak otwierający, rozpoczyna saksofon z towarzyszeniem perkusji, tym razem jednak wykorzystującej szczotki – brushes. Wolne tempo wydaje się być utrzymane, a kształt harmoniczny określają dźwięki akordu Cmolł, z dodatkowym dźwiękiem Gb, sugerującym użycie skali bluesowej. W środku formy pojawia się centrum tonalne Ab dur.

3. Kolejnym utworem na płycie jest **„Quantum Fluktuation”**. W porównaniu do poprzednich jest najbardziej ekspresyjny, a sposób traktowania time'u jest niezwykle swobodny tak w sferze rytmu, harmonii, jak również improwizacji, gdzie całość oparta została na kolektywnej wypowiedzi obu artystów. Główną rolę na przestrzeni całego utworu odgrywa perkusja i ten instrument rozpoczyna kompozycję partią solową, używając pałek z wykorzystaniem całego instrumentarium zestawu perkusyjnego. Utrzymana jest ona na wysokim poziomie ekspresji, a po pojawieniu się saksofonu tenorowego (0:30) ogólny nastrój zastaje uspokojony, a przestrzenne motywy saksofonu zestawione zostają z kontynuowanym sołem perkusji. Trudno tutaj mówić o prezentacji tematu, a raczej, jak zostało nadmienione na początku, mamy tu do czynienia z przenikającymi się i wpływającymi na siebie wypowiedziami obu instrumentalistów. Interesujący zabieg pojawia się pod koniec kompozycji (4:38) polegający na wymianach pomiędzy instrumentami. W pewnym momencie (4:56) wymiany te grane są solo przez obu solistów. Ostatnie 30 sekund trwania utworu to wyraźne uspokojenie, gdzie oba instrumenty znowu grają jednocześnie, jednak teraz linie saksofonu są bardziej nostalgiczne a partia perkusji zostaje ograniczona do stosunkowo delikatnych przebiegów na czynelach.

4. Kolejna z kompozycji - **„Grasshopper”** (7:43) stanowi kontrast do poprzedniej. Tym razem warstwa rytmiczna jest regularna, utrzymana w metrum 12/8 tempie, gdzie ćwierćnuta równa jest 115 bpm i odwołuje się do afrykańskiej pulsacji. Kolejnym kontrastem wydaje się być układ formalny, w którym partia saksofonu tenorowego jest symetryczna i porusza się w obrębie ośmiotaktowych fraz. Po ośmiotaktowej introdukcji perkusji pojawia się motyw rytmiczno - melodyczny saksofonu o tej samej długości, stanowiący bazę do improwizacji. Motyw ten, z małymi zmianami i na wyższym poziomie ekspresji, pojawia się ponownie pod koniec kompozycji (7:06) stanowiąc kłamrę i zwieńczenie utworu. Partia perkusji w tym utworze skoncentrowana jest głównie do realizowaniu powtarzającej się figury rytmicznej, która nawet w trakcie swojego sola zostaje zachowana i stanowi źródło pulsacji. Instrumentarium zostało tu

poszerzone o użyte symultaniczne instrumenty perkusyjne, poszerzające spektrum brzmienia duetu. Saksofon poza motywem tematycznym i solem realizuje ostatowe figury podkreślające pulsację i stanowiące poszerzenie warstwy rytmicznej.

5. W kolejnym utworze „**Germination**” po raz pierwszy pojawia się saksofon sopranowy. Utwór rozpoczyna introdukcja w wykonaniu tego instrumentu. Partia perkusji pojawia się około czterdziestej siódmej sekundy i realizowana jest w postaci trombola na tomach, z użyciem filcowych pałek. Skorzystanie z tych zabiegów spowodowało, po raz kolejny na płycie, zmianę brzmienia formacji. W dalszej części utworu, tremolo jest kontynuowane jednak od tej chwili (2:42) realizowane jest na czynelu. Po trwającej około 10 sekund pauzie, saksofon powraca z tryłami, korespondującymi z partią perkusji, która w tym fragmencie pojawia się na przemienne na tomach i czynelu. Motywy realizowane przez saksofon sopranowy (4:02), przywołuje nastrój z początku utworu, co może świadczyć o powrocie części tematycznej, tym bardziej, że tremolo na tomach pojawia się również w tej części. Mamy tu do czynienia z codą, stanowiącą zwieńczenie całego utworu.

6. W kolejnej kompozycji - „**Down**”, artyści powrócili do stałej pulsacji (równe ósemki) i symetrycznych odcinków frazowych w tempie, gdzie ćwierćnuta równa 135 bpm. Należy zwrócić uwagę na kolejny odcień brzmienia zespołu uzyskany w głównej mierze za sprawą perkusji. Zestaw perkusyjny zostaje użyty szcztakowo (bęben basowy i hi-hat), a nowym elementem jest wykorzystanie do kreowania pulsu marakasów i innych instrumentów perkusyjnych o zbliżonej barwie. Warto zwrócić uwagę na pojawiające się poszerzenie podstawowej sfery pulsu, realizowanego na hi-hacie i bębnie basowym, o triole ósemkowe w partii instrumentów perkusyjnych. Na początku kompozycji trudno jest zdefiniować jej metrum, a regularne 4/4 zostaje ustalone definitywnie w momencie, gdy saksofon prezentuje motywy ugruntowując stałą pulsację (1:42).

7. Kompozycją prezentującą sztukę Macieja Sikaly jest „**Decoupling**”, który artysta wykonuje na saksofonie tenorowym solo. Spokojna, liryczna narracja stanowi formę uspokojenia, zmiany barwy i wyczekiwania na kolejny utwór duetu.

8. Wymiany oparte na formule „call and response” (zawołanie i odpowiedź) pomiędzy saksofonem tenorowym i perkusją, stanowią esencję i zabieg aranżacyjny na bazie, którego zbudowana jest kompozycja - „**Jibber - Jabber**”. Ten rodzaj narracji jest obecny na całej jej przestrzeni - a różnorodność zapewnia sposób realizacji wspomnianego zabiegu. Na początku (do 3:22) mamy

do czynienia z wymianami pomiędzy instrumentami, gdzie ich długość jest zbliżona choć traktowana swobodnie, a materiał melodyczno - rytmiczny oraz barwowy wynika z reakcji na proponowane frazy przez obu instrumentalistów. Kolejny odcinek (3:23 - 4:27) oparty został na pulsacji swingowej, stałym tempie i utrzymanych w czasie (metrum 4/4) cztero-taktowych wymian. Konkluzję tej kompozycji stanowi ostatni fragment (4:27 do końca), w którym pojawia się uspokojeniem napięcia za sprawą obniżenia dynamiki, zmiana rejestru (w saksofonie), swobodniejszego traktowania tempa i użycia przestrzennej faktury w sferze rytmu.

9. „**EarWorm**” jest utworem w tempie, gdzie ćwierćnuta równa jest 154 bpm, opartym na metrum 3/4, swingowej pulsacji i formie obecnej w wielu standardów jazzowych - AABA. W sferze harmoniczej na początku każdej z części możemy zdefiniować progresję akordów durowych opadających w interwale sekundy wielkiej (F, Eb, Db, B). Na formę utworu składają się: prezentacja tematu (32 takty), trwające pięć chorusów, solo saksofonu tenorowego, wymiany z perkusją (16 t. perkusja, 8 saksofon, 8 perkusja), prezentacja tematu (32 takty) i trwająca sześć taktów coda zakończona fermatą w ostatnim takcie.

10. Zwieńczeniem selekcji utworów zawartych na płycie jest prezentowany przez habilitanta solo - „**Probe About**”. Wykonany został na zestawie perkusyjnym z użyciem pałek filcowych, a instrumenty dominujące to tomy, które różnią się między sobą wysokością brzmienia uzyskana poprzez staranne ich nastrojenie (Bb, D, F). Sporadycznie w trakcie trwania kompozycji, pojawiały się cysteme oraz otwarty hi-hat. Jeśli chodzi o kształt formalny tego utworu to rozpoczyna się spokojnie, przestrzenną fakturą i niskim poziomem dynamicznym (strój tomów definiuje tonację Bb - dur) w trakcie trwania napięcie rośnie i na koniec pojawia się materiał rytmiczno - melodyczny z początku kompozycji.

Płyta Sowiński/Sikała - „Amalgamation” została nagrana w duecie, a instrumentarium tworzą saksofony tenorowy/sopranowy i perkusja, w kilku utworach poszerzona o instrumenty perkusyjne. Koncepcja duetu bez instrumentu harmonicznego stanowi nie lada wyzwanie dla artystów w sferze harmonii, rytmu i brzmienia. Znam obu artystów, a z Maciejem Sikałą wielokrotnie spotykałem się na scenie w różnorodnych konfiguracjach. Dlatego też poziom prezentowany przez niego na całej płycie nie jest dla mnie zaskoczeniem. To wybitny muzyk, który w każdym zespole, w którym się pojawia, podnosi jego wartość. W związku z tym, ciekaw byłem, jak wywiąże się ze swojej roli perkusista - Tomasz Sowiński. Jestem pod jego dużym wrażeniem a elementy, które zasługują na szczególną uwagę to: znajomość tradycji, wrażliwość na barwę, kreatywność, muzykalność, umiejętność słuchania i reagowania. Wyzwaniem w takim składzie jest utrzymanie świeżości na

przestrzeni całej płyty a to, w opinii autora tych słów, udało się. Nie dostrzegłem informacji na temat autorstwa kompozycji oraz miejsca, gdzie nagranie zostało zrealizowane. Wrażenia po kilkukrotnym wysłuchaniu płyty pozostają bardzo dobre. Ułożenie programu powoduje, że z zaciekawieniem czekałem na kolejne utwory. Wpływ na to ma z pewnością kilka czynników jak: różnorodność w sferze brzmienia, formy utworów, metra, faktura i sposób traktowania time'u oraz tempa. Poszerzenie brzmienia nastąpiło poprzez użycie saksofonów tenorowego i sopranowego, zestawu perkusji i instrumentów perkusyjnych oraz użycie pałek, pałek filcowych i szczotek. Formalnie utwory są różnorodne, od swobodnego podejścia do tego elementu, poprzez pewnego rodzaju zarys aż po kompozycje oparte na klasycznej formie jazzu, jak AABA. Jeśli chodzi o metrum i sposób realizacji time'u, to mamy tu do czynienia ze swobodnym ich traktowaniem, jednak pojawiające się 3/4, 4/4, (dodatkowo poszerzone o triole ósemkowe) 12/8, definiowane są z utrzymaniem stałego tempa. Kluczowym elementem płyty jest improwizacja, a akompaniowanie soliście stanowi kolektywną wymianę myśli, gdzie głównym kryterium jest reagowanie na drugiego solistę i kreowanie nowych przestrzeni w ramach kompozycji.

Dorobek artystyczny kandydata od uzyskania stopnia doktora.

Doktor Tomasz Sowiński, kontynuuje swoją aktywność artystyczną, współpracując z wieloma artystami, prezentującymi różnorodne odcienie stylistyczne. Artystą, z którym współpracuje najczęściej w ostatnich latach jest pianista – Leszek Kułakowski z którym nagrywał w międzynarodowych i polskich składach płyty: „Chopin Impressions” (2017), „Copy and Insert” (2017) i „Komeda Variations (2019). Inne pozycje w dyskografii perkusisty z tego okresu to płyty: „Illinois Jacquet in Memoriam” (2017), Przemkiem Dyakowski „Take it EasyV – Ach to był Szał...”, Marcin Gawdzis Quartet - Mind Recovery (2018), Jan AP Kaczmarek-„Emigra-Symfonia bez końca” (CD i DVD 2017), czy Dzieło artystyczne omawiane powyżej – „Amalgamation”, formacji Tomek Sowiński/Maciej Sikala z 2020 roku. Jeśli chodzi o działalność koncertową to liczba wymienionych przez habilitanta wydarzeń, liczy około osiemdziesięciu. Odbywały się one w wielu uznanych klubach i salach koncertowych naszego kraju, jak również poza jego granicami: Szwecja (Hallmstad, Trollhattan, Goeteborg, Stockholm, Lysekil), Włochy (Pisa, Valdano, Marsciano) , Łotwie (Ryga), Anglia (Londyn). Jest laureatem Nagród Rektorskich III stopnia w latach 2017 i 2021. W 2017 r. na Festiwalu Transatlantyk zdobył nagrodę dla najlepszego młodego kompozytora.

Dorobek pedagogiczny i popularyzatorski od uzyskania stopnia doktora

Działalność dydaktyczna dra Sowińskiego związana jest z Akademią Muzyczną im. S. Moniuszki i trwa około dwudziestu lat. W tym okresie absolwentami jego klasy perkusji jazzowej byli: Roman Ślefarski (2018), Antoni Wojnar (2018), Wojciech Warmijak (2022 Licencjat). Powyżej wymienieni, poza nagrodami w wielu konkursach, koncertują i nagrywają w kraju i za granicą oraz współtworzą projekty muzyczne wieloma uznanymi muzykami. Pełnił też rolę recenzenta prac dyplomowych studentów: Karol Ruciński ((2021), Jakub Grzywacz (2021), Kacper Skolik (2021), Antoni Wojnar (2019), Roman Ślefarski (2018). W latach 2017 – 2019 był członkiem Jury – Konkursu Młodych Zespołów Jazzowych i Bluesowych w Gdyni. Obok działalności dydaktycznej na uczelni był wykładowcą na Warsztatach Jazzowych – Ilia State University Tibilisi – Gruzja (2018) oraz Warsztatach Perkusyjnych – „Krzysztof Dziedzic Natural Grip” w Akademii Muzycznej w Gdańsku (2017).

Konkluzja

Doktor Tomasz Sowiński jest muzykiem obecnym na rodzimym rynku muzycznym od ponad dwudziestu pięciu lat. W tym czasie dał się poznać jako perkusista współtworzący formacje wielu uznanych artystów, jak również był liderem własnych, autorskich projektów. Ma na swoim koncie około pięćdziesiąt nagranych płyt i wiele koncertów w kraju i za granicą.

Biorąc pod uwagę całokształt osiągnięć artystycznych i dydaktycznych oraz przedstawioną przez dra Tomasza Sowińskiego, jako jego szczególne dzieło artystyczne – płytę „Amalgamation” uważam, że wnoszą one istotny wkład w rozwój dyscypliny sztuki muzyczne.

Stwierdzam, że kandydat spełnia wymogi Ustawy.

Prof. dr hab. Grzegorz Nagórski

